

І. А. Свириденко

Зоценко Михайло Михайлович

ЗОЩЕНКО Михайло Михайлович (Зоценко Михаил Михайлович; 28. 07(09. 08). 1894, С.-Петербург – 22. 07. 1958, Ленінград, нині С.-Петербург) – російський прозаїк, драматург, перекладач. Син [М. Зоценка](#). Навч. на юрид. факультеті С.-Петербур. університету (1913–14). Брав участь у 1-й світ. війні, нагородж. Георгіїв. хрестом. 1918–19 – у складі Червоної армії. Від 1919 відвідував літ. студію під керівництвом *К. Чуковського*. 1921 приєднався до літ. групи «Серапіонові брати». Перша ж кн. «Рассказы Назара Ильича господина Синебрюхова» (Петроград, 1922) означила письменниц. манеру З., гол. засіб якої – мова як спосіб зображення людини переломної епохи, без звернень до прямих автор. оцінок чи описовості; об'єкт худож. опрацювання – мислення героя, крізь призму якого проступає справжня реальність. Зб. оповідань «Разнотык» (Петроград, 1923), «Аристократка» (Ленінград; Москва, 1924), «Веселая жизнь» (Ленінград, 1924), «Обезьяний язык» (Москва, 1925), «Уважаемые граждане» (Москва; Ленінград, 1926), «Нервные люди» (Х., 1927), «Над кем смеетесь?!» (Москва; Ленінград, 1928), «Лишние люди» (Москва, 1930) розкривають вічну природу «нових людей» у традиціях М. Гоголя, М. Лєскова, А. Чехова. 1923–26 створив цикл «сентимент. повістей» – трагіком. історій про «маленьку людину»: «Коза» (альманах «Круг», Москва; Петроград, 1923, кн. 1), «Аполлон и Тамара» (1923; вид. – Ленінград, 1926), «Страшная ночь», «О чем пел соловей» (обидві – альманах «Ковш», Ленінград, 1925, кн. 1–2) та ін. 1930–40 працював над наук.-худож. трилогією про розуміння людської свідомості (підсвідомості): ідея повісті «Возвращенная молодость» (1933) – пізнати себе, що означає опанувати себе, організувати власне життя на рац. засадах; суперечлива людська природа як онтол. явище є об'єктом психол.-худож. дослідж. у зб. «Голубая книга» (1935; обидві – Ленінград), що за внутр. звучанням, глибинною зміст. домінантою можна розглядати як

проповідь, мета якої – змусити читача замислитися над сенсом буття та привернути увагу до внутр. світу людини, дати надію на майбутнє; від осмислення універс. та культурно-істор. тем З. перейшов до рефлексії особистого життя, використавши жанр публ. сповіді у повісті «Перед восходом солнца» (6 розділів у ж. «Октябрь», 1943, № 6–9, розкритиков. офіціоз. критикою; 1972 у ж. «Звезда», № 3, опубл. 7–13 розділи під назвою «Повесть о разуме»; окреме вид. – Москва, 1976). У 2-й пол. 1940-х рр. З. займався переважно перекладац. діяльністю та драматургією, зокрема створив комедії «Очень приятно» (1945), «Пусть неудачник плачет» (1946), «За бархатным занавесом» (1948), «Дело о разводе» (1951). Як українець за походженням З. знав і цінував укр. літературу. Він створив істор. повість «Тарас Шевченко» (опубл. в ж. «Литературный современник», 1939, № 2–3, та у зб. «Тарас Шевченко», Ленінград, 1939), звернувши особливу увагу на роль співвітчизників у життєвій і твор. долі поета: художника І. Сошенка та письменника Є. Гребінки. Очолював ювіл. комітет з відзначення у Ленінграді 125-річчя з дня народж. Т. Шевченка. Написав передмову до рос. видання «Кобзаря» (Ленінград, 1939). Переклав російською мовою низку творів О. Гаврилюка, О. Полторацького («Детство Гоголя», Ленінград, 1956), П. Панча, Н. Рибак. Листувався з Остапом Вишнею. Окремі твори З. українською мовою переклали А. Качор, І. Зубенко, Л. Яценко. Похов. у м. Сестрорецьк (нині С.-Петербур. міськради).

Основні твори

Избранные рассказы и повести. [X.], 1928; 1930; Собрание сочинений: В 3 т. Ленінград, 1986–87; Собрание сочинений: В 5 т. Москва, 1994; Собрание сочинений: В 7 т. С.-Петербург, 2009; укр. перекл. – Манастир: Оповідання. X., 1930; Вогні великого міста // Рос. рад. оповідання. К., 1974.

Рекомендована література

1. Старков А. Н. Юмор Зоценко. Москва, 1974;
2. Михаил Зоценко в воспоминаниях современников. Москва, 1981;
3. Чуковский К. Зоценко // Чуковский К. Портреты и этюды. Минск, 1985;
4. Вспоминая Михаила Зоценко. Ленінград, 1990;
5. Долинский А. Из архива печати Михаила Зоценко: Уважаемые граждане. Москва, 1991;
6. Сарнов Б. Пришествие капитана Лебядкина (Случай Зоценко). Москва, 1993;
7. Лицо и маска Зоценко. Москва, 1994;
8. Михаил Зоценко: Мат. к твор. биографии. С.-Петербург, 1997. Кн. 1;
9. 2000. Кн. 2;
10. 2002. Кн. 3;
11. Жолковский А. Михаил Зоценко: Поэтика недоверия. Москва, 1999;
12. Томашевский Ю. «Литература – производство опасное!» // М. Зоценко: Жизнь, творчество, судьба. Москва, 2004;

13. Рубен Б. Зоценко. Москва, 2006.

Бібліографічний опис:

Зоценко Михайло Михайлович / І. А. Свириденко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-13883>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).